

**37. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
Állam- és Jogtudományi Szekció**

Budapest, 2025. március 24–26.

Rendező intézmény:
Károli Gáspár Református Egyetem
Állam- és Jogtudományi Kar

Állam- és Jog-
tudományi Szekció

**A sérelemdíj szabályozása és gyakorlati problémái
a Polgári Törvénykönyv első évtizedében**

Kézirat lezárásának dátuma:

2023/11/22.

Kutatásom, pályamunkám elkészítése során a szekció felhívására nyilatkozom, hogy a mesterséges intelligencia használatát nem vettem igénybe.

Tartalomjegyzék

<u>1. Bevezetés</u>	2
<u>2. A sérelemdíj hatályos szabályozásának kialakulása</u>	3
<u>2.1. A sérelemdíj előzményei</u>	3
<u>2.2. A sérelemdíj megítélésére kialakult nézetek</u>	4
<u>3. A sérelemdíj hatályos szabályozása</u>	5
<u>3.1. A sérelemdíj funkciói</u>	6
<u>3.1.1. A sérelemdíj funkcióinak érvényesülése a jó hírnévhez való jog és az élet, testi épség, egészséghez való jog viszonyában</u>	8
<u>3.1.2. A „bagatell” sérelmek problémája</u>	10
<u>3.2. A sérelemdíj megállapításának feltételei és annak mértéke</u>	13
<u>3.2.1. A sérelemdíj megállapításának feltételrendszere</u>	13
<u>3.2.2. A sérelemdíj összegszerűsége</u>	14
<u>3.3. A bizonyítási teher</u>	16
<u>3.4. A sérelemdíj kifejeződésének területei</u>	20
<u>3.5. Jogellenességet kizáró körülmények</u>	22
<u>4. A sérelemdíj megfizetése alóli kimentésre vonatkozó szabályok</u>	22
<u>4.1. Kimentés a deliktuális felelősség alól</u>	23
<u>4.2. Kimentés a veszélyes üzemi felelősség alól</u>	24
<u>4.3. Kimentés a kontraktuális felelősség alól</u>	25
<u>6. Európai szintű kitekintés</u>	26
<u>6.1. Németország</u>	26
<u>6.1.1. Előzmények</u>	26
<u>6.1.2. Hatályos szabályozás</u>	27
<u>6.2. Ausztria</u>	28
<u>6.3. Hollandia</u>	29
<u>6.4. Konklúzió</u>	30
<u>7. Záró gondolatok és de lege ferenda javaslat</u>	30
<u>8. Hivatkozásjegyzék</u>	33
<u>8.1. Felhasznált szakirodalom</u>	33
<u>8.2. Hivatkozott jogforrások</u>	34
<u>8.3. Felhasznált internetes forrás</u>	35

1. Bevezetés

Dolgozatom témája a sérelemdíj és annak különböző dogmatikai problémái, amelyek a szabályozásának sajátosságából erednek. Különlegessége abban áll, hogy a jogszabály nem rendel bizonyítási kötelezettséget a beállott sérelmekre, illetve azok nagy része nemis bizonyítható, ebből adódóan meglehetősen nagy mérlegelési jogot ad a bíróságok kezébe. Következésképpen megítélésére és mértékére különböző nézőpontok alakultak ki mind a jogalkalmazók, mind a jogtudósok körében, többek között ez volt az oka annak, hogy ez a téma felkeltette az érdeklődésemet. Vitathatatlan továbbá az aktualitása és az előfordulása a mindennapi életben, hiszen a személyiségi jogok a védett érdekek olyan széles körét fedik le, hogy az azok megsértéséből eredő igények rengeteg munkát adnak a bíróságok számára. Kezdve a testi lelki sérelmek okozásától, egészen a sajtóban megjelenő jó hírnév megsértésére alkalmas hírek megjelenéséig vagy a közösségi média platformjaira feltöltött képek jogellenes felhasználásáig.

Dolgozatomban először a sérelemdíj intézményének történeti áttekintését ismertetem, azt követően a hatályos szabályozást, részletesen kitérve annak funkcióira, feltételeire, a kimentés szabályaira és külön figyelmet fordítva a bizonyítási teherre. A dolgozat végén nagy vonalakban ismertetem néhány európai országra jellemző szabályozási módszert, amelyek közül többről merítettem ihletet saját álláspontom kialakításához.

Célom az volt, hogy sikerüljön mély és átfogó ismereteket szerezni a témában és esetlegesen saját álláspontot is kialakítani.

2. A sérelemdíj hatályos szabályozásának kialakulása

2. 1. A sérelemdíj előzményei

Azelőtt, hogy az 1977-es Ptk. Novella bevezette volna a nem vagyoni kártérítést, már megjelentek olyan koncepciók, amelyek magukban hordozták a sérelemdíj intézményének sajátos jellegét. Elsősorban meg kell említeni az 1928-as Magánjogi Törvényjavaslatot, amely méltányosság alapján tette lehetővé az elégtétel fizetését a nem vagyoni hátrányok kiküszöbölésére: „Aki szándékosan vagy súlyos gondatlanságból elkövetett tiltott cselekmény vagy ekként elkövetett kötelességsértés miatt van kártérítésre kötelezve, amennyiben tekintettel az eset körülményeire a méltányosság megkívánja, a károsult nem vagyoni káráért is megfelelő pénzbeli kártérítéssel - elégtétellel - tartozik.”¹

Dezső Gyula nézete az előzőhöz képest már egy sokkal komplexebb szabályozás képét vetíti elő, mivel kiemelte, hogy szükség van egy ún. erkölcsi kárra, amely az ember bármely jogilag védett érdekének megsértése folytán keletkezik. Az így keletkezett kár megtérítésének kettős funkciót tulajdonított: egyrészt büntetést jelent, másrészt pedig kompenzációs, kiegyenlítő szerepet tölt be.²

Marton Géza az 1940-es években tanulmányában a bírói gyakorlatot elemezte, és arra a következtetésre jutott, hogy a bíróságok csak kivételes esetekben állapítanak meg elégtételt, mégpedig, ha a jogellenes magatartás olyan sérelmet okozott, ahol a helyreállítás a sérelem természete szerint lehetséges volt. Ezt nevezte helyreállító szankciónak. A problémát az jelentette, hogy ezen elv leginkább csak a vagyoni sérelmeknél tudott érvényesülni.³

Ahogy fentebb említettem, az 1977-es Ptk. Novella volt az, amely bevezette a nem vagyoni kártérítést, mint önálló intézményt. Kimondta, hogy a „károkozó köteles volt megtéríteni a károsult nem vagyoni kárát, ha a károkozás a károsultnak a társadalmi életben való részvételét vagy egyébként életét tartósan és súlyosan megnehezítette, illetőleg a jogi személynek a gazdasági forgalomban való részvételét hátrányosan befolyásolta.”⁴ Ezen meghatározott fogalom képlékeny tartalmi elemeit, mint például „tartós vagy súlyos megnehezítés” a bírói gyakorlat egyértelműsítette. Ezen gyakorlatokat a Legfelsőbb Bíróság 1981-es 16. számú

¹ 1928. évi magánjogi törvényjavaslat 1114. §

² DEZSŐ Gyula: Az objektív kártérítés tana. Függelék: Az erkölcsi kár. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1917, 303.

³ MARTON Géza: Kártérítési kötelek jogellenes magatartásból In. Szladits Károly szerkesztésében megjelent Magyar Magánjog III. és IV. kötetéből 1942. 892. – 897.

⁴ 1959. évi IV. törvény a Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről 354. §

irányelve foglalta össze. Az irányelv kifejtette, hogy nem vagyoni kártérítés csak abban az esetben volt megállapítható, ha a „tartósság” és a „súlyosság” együttesen megvalósult.

A 21-es számú irányelv annyiban módosított, hogy a személyiség minden oldalú védelmére figyelmet kell fordítani, nemcsak azokat, amelyek testi sértésben vagy egészségkárosodásban nyilvánulnak meg.

1992-ben az Alkotmánybíróság eltávolította a nem vagyoni kártérítés konjunktív feltételeit, ezáltal az 1959-es Ptk. annyit mondott ki, hogy „A károkozó köteles megtéríteni a károsult nem vagyoni kárát”. Ennek következményeként egyre elterjedtebb lett a nem vagyoni sérelmek kompenzálásának igénye, az esetek gyakorisága és magának az intézménynek a társadalmi elismertsége is egyre jobban nőtt. A feltételrendszer eltűnése azonban a bírói mérlegelésre hagyta a részletszabályok és az alapvető szempontok kidolgozását, amely több nézet kialakulásához vezetett.⁵

2.2. A sérelemdíj megítélésére kialakult nézetek

A bíróságoknak abban a kérdésben kellett állást foglalniuk, hogy a sérelemdíj megítéléséhez önmagában elegendő-e a személyiségi jogsértés vagy szükséges-e bizonyítani a konkrét immateriális sérelmet.⁶ Ezzel összefüggésben *három nézet* alakult ki a gyakorlatban.

Az *első nézet* szerint a nem vagyoni kártérítés akkor volt megállapítható, ha a korábban már hatályon kívül helyezett 1977-es Novellában megállapított többlettényállási elemek is megvalósultak.

A *második nézet* ezzel teljes ellentétben azt állapította meg, hogy a nem vagyoni kártérítést már a személyiségsértés önmagában is megalapozza, tehát nem szükséges bizonyítani a nem vagyoni hátrányt. A sérelemdíj mértékének meghatározásánál azonban természetesen figyelembe kell a hátrány súlyosságát.⁷

A fentebb említett, mondhatni szélsőséges nézetek között helyezkedik el egy *harmadik*, amelyben a „*köztudomású doktrína*” alkalmazása kap szerepet. Ezen nézet szerint a nem vagyoni kártérítés megítéléséhez elsősorban meg kell állapítani a személyiségi jogsértés tényét, majd ezt követően azt kell vizsgálni, hogy az adott immateriális hátrány a Pp. szerint

⁵ BARZÓ Tímea: Civilisztika, Budapest, Dialóg Campus 2018. 236.

⁶ BARZÓ: i. m. (2018.) 237.

⁷ BH2011. 248.

köztudomású tényként bizonyítottnak tekinthető-e. Amennyiben igen, akkor nincs szükség további bizonyításra, hiszen a köztudomású tényeket a bíróság akkor is figyelembe veszi, ha arra a felek nem hivatkoznak.⁸

Ha a felperesek a köztudomású tényeken túl egyéb hátrányokra nem hivatkoznak és nemis bizonyítják őket, úgy a bíróság kizárólag a köztudomású hátrányok alapján határozza meg a sérelemdíj mértékét.⁹ A bírósági ítéletekben rendszerint úgy jelenik meg, hogy az eljárás tárgyává tett magatartás „objektíve alkalmas volt jelentős érdeksérelem okozására.”¹⁰

A köztudomású tényeknek két csoportját különíthetjük el: az egyik a történeti tények (pl.: valamilyen történelmi esemény vagy földrajzi hely) a másik pedig a köztapasztalati tények, amelyek a bírói gyakorlat szerint nehezebben körülhatárolható kategóriát képez (pl.: az ember nem tud lélegezni a víz alatt, az alkoholfogyasztásnak az emberi szervezetre gyakorolt érzékelési képesség, illetve veszélyérzet csökkenése)¹¹

Az új Polgári Törvénykönyv 2002-ben megjelent tervezete egy dualista rendszerben képzelte el a személyiségi jogsértések szankcionálását, mégpedig úgy, hogy ahhoz az alábbi konjunktív feltételek megvalósulása szükséges: súlyos személyiségsértő magatartás, a jogsértő felróhatósága, illetve nem vagyoni kártérítés egyáltalán nem vagy nem a jogsértés súlyával arányban állapítható meg, tehát a sérelemdíjat nem lehetett volna megítélni a nem vagyoni kártérítés mellett. A sérelemdíjra a sértett fél csak akkor lett volna jogosult, ha annak ellenére, hogy a személyiségsértő jogsértő magatartás felróható volt, őt mégsem érte olyan nem vagyoni hátrány, amely megalapozta volna a nem vagyoni kártérítést.¹²

3. A sérelemdíj hatályos szabályozása

A 2013. évi V. törvény a sérelemdíjat a kártérítési jogon kívül helyezi el, mégpedig a személyiségi jogok megsértése esetén alkalmazandó szubjektív szankcióként, azonban a 2:52. § (2.) bekezdése kimondja, hogy „a kártérítési felelősség szabályait kell alkalmazni, azzal, hogy

⁸ 2016. évi CXXX. törvény a Polgári Perrendtartásról 266. § (2) bekezdés

⁹ PJD2017. 3.

¹⁰ GÖRÖG Márta: Miként ítéltető meg a megítélhetetlen? In: Ünnepi kötet dr. Nagy Ferenc egyetemi tanár 70. születésnapjára. Szeged: Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2018. 352.

¹¹ A Kúria Büntető – Közigazgatási – Munkaügyi és Polgári Kollégiumai Joggyakorlat – Elemző Csoport Összefoglaló Véleménye – Az ítélet bizonyosság elméleti és gyakorlati kérdései, Budapest 2017, 104.

https://www.kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/osszefogl_velemen_y_iteleti_bizonyossag.pdf (letöltés ideje: 2023. 09. 15.)

¹² BARZÓ: i. m. (2018.) 238.

a sérelemdíjra való jogosultsághoz a jogsértés tényén kívül további hátrány bekövetkeztének bizonyítása nem szükséges.”¹³ A kártérítési jog területéről való kiemelésének egyik legjelentősebb jellemzője, hogy immáron a személyiségi jogok megsértése esetén nem relatív szerkezetű jogviszonyról beszélhetünk, hiszen ezen jogoknak a védelme abszolút jellegű, mindenkiel szemben védi az adott személyt, azonban relativizálódik akkor, amikor a károkozó a jogsértő magatartást kifejti.¹⁴

3.1. A sérelemdíj funkciói

A sérelemdíj funkcióját tekintve kettős célt szolgál, egyrészt a nem vagyoni hátrányt igyekszik *kompenzálni*, másrészt *preventív* szerepe van, hiszen egy magánjogi büntetésről van szó. A kompenzáció lényege abban áll, hogy valamilyen mértékben pénzbeli elégtételt tudjon nyújtani a sérelmet elszenvedett fél számára, míg a prevenció lényege, hogy a jogsértőt visszatartsa az esetleges ismétléstől, továbbá a társadalomra vonatkozóan megelőző hatása legyen.

Kérdéses lehet, hogy a kettő közül melyik funkció bír nagyobb jelentőséggel. Vékás Lajos szerint mindenképpen a kompenzáció az elsődleges funkció, eltérő esetben az intézmény összeegyeztethetlenné válna a magyar polgári jog fogalomrendszerével.¹⁵ A kompenzációs funkció elsődlegességére utal az is, hogy sérelemdíjat egy összegben kell odaítélni.¹⁶ A legtöbb szerző egyetért ezzel az állásponttal, azonban Fézer Tamás kifejtette, hogy a bagatell, kisebb jelentőségű sérelmek kiszűréséhez mindenképpen figyelembe kell venni azt is, hogy a sérelemdíj csak akkor tudja elérni a célját -márpedig a törvényeket azok céljaival összhangban kell értelmezni-, ha az a szankcionáló funkcióját is be tudja tölteni.¹⁷ Mind a funkció- mind a célhoz kötöttség fontosságát hangsúlyozza az Új Ptk. Tanácsadó Testületének véleménye is, amelyben deklarálják, hogy „a sérelemdíjra marasztalás lehetőségét biztosító törvényi rendelkezések céljának az a jogalkalmazás felel meg, amely nem marasztal olyan alacsony összegű sérelemdíj megfizetésére, amely nem alkalmas sem a sérelem kompenzálására sem pedig a jogsértéstől visszatartó preventív hatása kifejtésére.”¹⁸

¹³ 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről 2:52. § (2.)

¹⁴ MOLNÁR Ambrus: A sérelemdíj elméleti és gyakorlati kérdései. Kúriai döntések. Bírósági Határozatok 2013/7

¹⁵ VÉKÁS Lajos: Az új Polgári Törvénykönyvről. Jogtudományi Közlöny 2013/5, 234.

¹⁶ GÖRÖG: i. m. (2018) 350.

¹⁷ FÉZER Tamás: A nem vagyoni (erkölcsi) sérelmek megítélése a polgári jogban, HVG Orac, Budapest, 2011. 79.

¹⁸ https://kuria-birosag.hu/hu/ptk?tid%5B%5D=344&body_value= (letöltés ideje: 2023. 11. 21.)

A jogirodalom álláspontja szerint a kompenzációs funkció és annak elégteli jellege az, amely nagyobb jelentőséggel bír, azonban önmagában nem alkalmas arra, hogy védelmet nyújtson a jövőbeli személyi jogsértésekkel szemben, ezért van szükség a magánjogi büntetés jellegét hordozó preventív funkcióra.¹⁹ Felmerül a kérdés, hogy amennyiben a jogsértő cselekmény kimeríti valamely bűncselekmény törvényi tényállását és az mind büntetőjogi, mind polgári jogi eszközökkel szankcionálásra kerül nem ütközik-e a kétszeres értékelés tilalmába, különösen akkor, ha büntetőjogi értelemben vett pénzbüntetés is kiszabásra kerül. Fézer Tamás úgy vélekedett, hogy nem ütközik a ne bis in idem tilalmába a sérelemdíj alkalmazása, amennyiben a polgári és büntetőjog más célból írja elő a jogkövetkezmény alkalmazását, tehát a polgári jogi oldalról megközelítve a helyreállító, kompenzációs funkciót kell mindenképpen előre helyezni ilyen esetekben. Amennyiben a cselekmény nem merít ki büntetőjogi törvényi tényállást, a sérelemdíj mértékét úgy kell meghatározni, hogy érvényesülni tudjon a preventív funkció és az megfelelő visszatartó és elrettentő erővel bírjon.²⁰ További problémákat vet fel, hogy amennyiben a kompenzációs funkciót helyezzük előtérbe, úgy a prevenció az összecszerűséget növelő tényezőként jelenhet meg, hogy alkalmas legyen az elrettentésre, hiszen arra a kompenzáció önmagában nem elegendő. Ebben az esetben viszont egy nagyon fontos elv sérülhet, mégpedig a káron szerzés tilalma, hiszen meg kell akadályozni, hogy a sérelmet elszenvedett fél előnyösebb helyzetbe kerüljön, mint a jogsértés előtt volt. Ugyan a sérelemdíjat el kell határolni a kártérítés intézményétől, az összecszerűség meghatározásánál figyelemmel kell lenni a káron szerzés tilalmára.²¹

Igyekeznünk kell tehát az egyensúly kialakítására, amelyet a Fővárosi Ítélőtábla Polgári Kollégiuma is megerősített határozatában. Eszerint a sérelemdíjjal szembeni egyik fontos követelmény, hogy védelmet nyerjen az alanyi jog, ugyanakkor a jogsértőket is visszatartsa a sérelmet okozó magtartásoktól. Erre tekintettel az összeg meghatározása során fontos, hogy ne tegyünk különbséget a megsértett jogok között, illetve figyelni kell arra is, hogy az adott összeg valóságos elégtételt nyújtson a sérelem kielégítésére és egyúttal alkalmas legyen szankcionálásra is. Az Alkotmánybíróság egyik határozatában kifejtette, hogy az emberi méltóságból levezethető egyenlőség kifejeződik az abból eredő jogokban is, és annak

¹⁹ GÖRÖG Márta: Az immateriális elégtétel újabb jelenségei, mint a személyhez fűződő jogok dinamikájának „mércei” In: Fuglinszky Ádám –Klára Annamária (szerk.): Európai jogi kultúra. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2012. 289 – 296.

²⁰ FÉZER: i. m. (2011.) 85.

²¹ GÖRÖG: i. m. (2012) 293.

érvényesülnie kell alkotmányos síkon is. Tehát a személyiség egyes vonatkozásait és az ahhoz kapcsolódó jogokat egyenlőnek kell tekinteni.²²

3. 1. 1. A sérelemdíj funkcióinak érvényesülése a jó hírnévhez való jog és az élet, testi épség, egészséghez való jog viszonyában

A bírói gyakorlatot vizsgálva megállapítható, hogy az egyes személyiségi jogok megsértése esetén a funkciók szerepe eltérően alakulhat. Különösen kitűnik a személyiségi jogok közül az élet, testi épség és egészséghez fűződő jog, hiszen annak változása akár fizikailag is észlelhető a külvilág számára, például egy hozzátartozó halála, végtag elvesztése, maradandó fogyatékoság vagy súlyos egészségromlás. Ezekben az esetekben a felperesek keresete rendszerint több millió forintos sérelemdíj megfizetésére is irányulhat, tekintettel a jogsértés súlyára. Jellemzően a bíróságok nem szabnak ki ekkora összeget, viszont sokszor elérheti a többszázvezres, akár milliós értéket is. A Kúria közel 600-600 ezer forint értékű sérelemdíjat állapított meg azon felperes szülők részére, akiknek gyermekét az alperes egy kijelölt gyalogosátkelőhelyen elgázolta, melynek következtében 100%-os egészségkárosodást szenvedett, teljes körű és folyamatos ápolásra szorul, lélegezni, nyelni gépek segítségével nem tud. A szülők keresete eleinte több tízmillió forintos sérelemdíj megfizetésére irányult, azonban ezt a bíróság eltúlzottnak ítélte meg.²³ Hasonlóan vitatta az összecszerűsítést (ötmillió forint) az alperes abban az esetben, amikor a felperesek gyermekének leukémiás betegségének észlelését, megfelelő kezelését elmulasztotta, pedig azáltal meghosszabbodott volna a gyermek élettartama. A bíróság végül egymillió forint értékű sérelemdíjat állapított meg.²⁴ A Fővárosi Ítéltábla viszont jelentős, 10 millió Ft sérelemdíjat állapított meg abban az esetben, amikor az alperes szexuális erőszak áldozatává vált és ennek következményeképpen HPV vírussal is megfertőződött. A történeti tényállás szerint a felperes kollégiumban élt, a hétvégéken azonban csak kivételes alkalmakkor lehetett bent tartózkodni, ezért a felperes olyankor rendszerint az utcán aludt, a szüleit nem érte el és nem volt elegendő pénze hazautazni. Egy alkalommal a vonattállomáson aludt, amikor az I. és II. rendű alperesek felajánlották, hogy szállást adnak neki a fodrászüzletükben, ahova el is mentek, de bezárták a felperes a kazánházba és szexuális erőszakot követtek el a sérelmére. A III. rendű alperes a kollégium igazgatósága volt, amiért

²² A Fővárosi Ítéltábla Polgári Kollégiuma 1/2013. (VI. 17.) számú határozatával elfogadott kollégiumi véleménye a nem vagyoni kártérítés/sérelemdíj megtérítése iránti követelések elbírálásának a polgári perben felmerülő egyes kérdésekről.

²³ Kúria Pfv.III.20.029/2020/8. szám

²⁴ Kúria Pfv.20059/2020/5

mondhatni megtiltották a bent tartózkodást hétvégére és nem biztosították a kapcsolattartást a szüleivel, ezzel kiszolgáltatott helyzetbe téve a felperest. A III. rendű alperes az ok-okozati összefüggés hiányára hivatkozott, illetve hangoztatta, hogy nem voltak eltiltva a kollégiumba való bejárástól a diákok, hiszen a kártyájukkal bármikor beléphettek a portaszolgálat hiánya miatt, ezt később a bíróság is megfelelő érvek tekintette. A Fővárosi Ítéltábla azt állapította meg, hogy az adott jogsértés súlyában azt kell értékelni, hogy „a jogsértő milyen mértékben távolodott el a társadalom által elvárt, illetve tolerált magatartásformától, amely az I. és II. rendű alperesek esetében kiugróan jelentős mértéket jelent.” A felperes súlyos és traumatizáló sérüléseket szenvedett el, az alperes extrém módon terrorizáló magatartása elvette a felperestől annak lehetőségét, hogy megválassza, hogy első szexuális élményét kivel, hol és milyen módon élje át. Ugyan az alperesek büntetőjogi felelősségét megállapították, a magas összegű sérelemdíj nem ütközik a ne bis in idem (kétszeres értékelés tilalma) elvébe, mivel a bíróság érveléséből is kitűnik, hogy a sérelemdíj a felperest ért sérelmekre koncentrált és nem elsősorban a büntetőjogi funkciót.²⁵

Felmerül a kérdés, hogy egyáltalán létezik-e olyan összeg, amely képes kompenzálni egy elhunyt hozzátartozót, egy elvesztett végtagot vagy egy életre szóló traumát, és amennyiben igen az mennyire okoz aránytalanul nagy vagyoni hátrányt a sérelem okozójának.

Ugyan a Fővárosi Ítéltábla Polgári Kollégiuma Kollégiumi Vélemény formájában kifejtette, hogy az egyes személyiségi jogok között nem lehet különbséget tenni a sérelemdíj összezszerűségének megállapítása során. Ugyanakkor úgy gondolom, hogy például a jó hírnév megsértése esetén jellegéből adódóan a sértett személy nem szenved el olyan mértékű, jellegű sérelmeket, mint akinek az élete, testi épsége sérül, esetleg elveszíti hozzátartozóját, illetve az elszenvedett sérelem a külvilág számára sem jelenik meg, ezért használják esetükben a bíróságok a köztudomású doktrínát. Nyilvánvalóan előfordulhat, hogy a jó hírnév, illetve becsület megsértése következtében a környezetének a róla alkotott képe negatív irányba megváltozik, munkahelyi atrocitások, zaklatások érik, amely súlyos lelki válsághoz vezethet, azonban azt is figyelembe kell venni az egyén személyiségét is, hiszen nem minden ember reagál ugyanúgy a lelki bántásokra.²⁶ Jellegét tekintve tehát teljesen más jellegű sérelemről

²⁵ Fővárosi Ítéltábla Pf.20125/2023/14

²⁶ MÁTYUS András: A sérelemdíj funkcióanalízise In. Az AIDA Biztosítási Jogi Egyesület elektronikus folyóirata IV. évfolyam 1. szám 9. – 10. bek.

beszélhetünk, mint az élet, testi épség vagy egészség megsértése esetén, amelynek következtében a prevenció – reparáció egyensúlya is másképpen alakul.

A bírói gyakorlat azt mutatja az összeszerűség tekintetében, hogy meglehetősen nagy, akár több száz ezer forintos sérelemdíjak kerülnek megállapításra. Ezáltal a jó hírnév megsértése esetén a sérelemdíj preventív, elrettentő funkciója kerül előtérbe szemben a kompenzációval. A Fővárosi Ítéltábla 800. 000 Ft sérelemdíj megfizetésére kötelezte az alperest amiért a másik képviselőjelöltől lejárató tartalmakat tett közzé közösségi oldalakon, illetve szórólapokon, ezzel sértve a becsületét és jó hírnevét. Az alperes védekezésül arra hivatkozott, hogy egyrészt bizonyos tartalmakat nem ő készített, másrészt a sérelmezett közlések a felperes közszereplői minőségével összefüggésben történtek, amely kizárja a jogsértés megállapíthatóságát.²⁷ Általánosságban elmondható, hogy a gyakorlatban leggyakrabban olyan esetekkel találkozhatunk, amikor valamilyen sajtótermékben, internetes hírportálon jelennek meg különböző lejárató jellegű cikkek, különösképpen közszereplőkről vagy politikusokról. Ezen eseteknek a bírói megítélése azért kifejezetten nehézkes, hiszen rendszerint közszereplőkről van szó, akiknek a védelmi szintje bizonyos mértékben alacsonyabb az átlagnál, hiszen a jó hírnévhez való joguk szembekerül a szabad véleménynyilvánítás jogával, azonban ez csak a szükségesség és arányosság követelményének megfelelően lehetséges. Fontos kiemelni, hogy bár a véleménynyilvánítás tekintetében a közszereplők tűrési kötelezettsége magasabb fokú, hamis tények közlése esetén ugyanolyan védelem illeti meg, mint a közszereplőnek nem minősülő személyeket.²⁸

3. 1. 2. A „bagatel” sérelmek problémája

Utalva a fentebb kifejtettre, komoly fejtörést okoz a bíróságok számára a sérelemdíj, mint magánjogi büntetés összegének megállapítása és annak a funkcióival való összehangolása, hiszen az automatikus megítélésből eredendően megállapításra kerülhet a sérelemdíj olyan összegben is, amely a jogsértés kis súlyából eredendően nem képes sem a kompenzációs funkció betöltésére, se nem arra, hogy a jogsértőt további jogellenes magatartásoktól visszatartsa, ezáltal nem képes betölteni a társadalmi célját.²⁹ Ennek következményeként az így kiszabott összegek komolytalanná és súlytalanná teszik az egész jogintézményt és ezzel

²⁷Fővárosi Ítéltábla 8.Pf.20.230/2021/5.

²⁸Fővárosi Ítéltábla Pf.V.20.069/2021/5. szám (13)

²⁹ FÉZER Tamás: Megőrizve megszüntetni!: a sérelemdíj bevezetésének korai tapasztalatai =Az új polgári törvénykönyv első öt éve. Budapest: Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi Intézet, 2019 126.-127.

egyidőben csorbul annak kettős funkciója. Fontos lenne tehát, hogy az adott ügyben a tényállást a bíróságok minden esetben alaposan felderítsék és a méltányosság és észszerűség követelményeit szem előtt tartva eldöntsék, hogy az adott jogsértés átlépi-e azt a határt, amelyen túl a jognak már reagálnia kell rá, tehát meg kell határozni bizonyos kereteket, amelyeken kívül nem fűz jogkövetkezményeket az adott bagatell jellegű jogsértésekhez.³⁰

Dezső Gyula már 1917-ben felhívta a figyelmet arra, hogy az erkölcsi károk tekintetében meglehetősen nehéz megtalálni a határokat, különösen az adott lelki bántalom és a kártérítés mértékét. Az előbbi esetében úgy gondolta, hogy célszerű lenne törvényben meghatározni a védelemben részesülő immateriális javakat, de semmiképpen sem taxatív, hiszen az túlságosan merev lenne és a bíróságok indokolt esetben sem léphetnék azokat túl. Az utóbbi esetében pedig úgy gondolta, hogy a visszaélésekkel szemben egyedül a bíróságok rideg és irgalmatlan ítélezése lehet hatásos.³¹

Pribula László is felhívta a figyelmet arra, hogy a sérelemdíj bevezetésével a jogalkotó egyértelműen valamilyen célt szeretne elérni, legyen az a sérelmes helyzet megszüntetése, a jóvátétel, a megtorlás vagy a prevenció. Különösen a bagatell sérelmek esetében mind a preventív, mind pedig a kompenzációs funkció megkérdőjelezhetővé válik, hiszen az a pénzösszeg, ami ezen csekély súlyú jogsértéseket próbálja orvosolni egyik funkciót sem képes betölteni, ezáltal megkérdőjelezhetővé válik a sérelemdíj alkalmazásának szükségessége.³²

Lábady Tamás szerint ezen bagatell sérelmek problémájára megoldást jelentene, ha a bíróságok igenis elutasíthatnák a sérelemdíj iránti keresetet olyan esetekben, ahol annak megítélése nem megalapozott. Ezt azzal indokolja, hogy az Alaptörvény szerint a bíróságoknak a jogszabály szövegét annak céljával összhangban kell értelmezni, a sérelemdíj pedig akkor éri el célját, ha a funkcióit képes betölteni.³³

Fuglinszky Ádám ezzel ellentétben egy olyan megoldásban gondolkozott, ami nem jár a bagatell sérelmek teljes elutasításával. Szerinte ezen ügyek esetében a bíróságnak azt kell megállapítania, hogy nem személyiségi jogsértés történt, hanem az okozott minimális sérelem az élet általános, mindennapos velejárója, kellemetlensége. *Fuglinszky* azzal érvelt, hogy ellentmondásos lenne azt állítani, hogy ezen csekély jogsértések esetében, hogy nem

³⁰ MOLNÁR: i. m. (2013) 744.-748

³¹ DEZSŐ: i. m. 348-349.

³² PRIBULA László: A sérelemdíj és a nem vagyoni hátrány kapcsolata. In: Barzó Tímea-Juhász Ágnes Leszkoven László-Pusztahelyi Réka (szerk.): Ünnepi tanulmányok Bíró György professzor 60. születésnapjára. Novotni Alapítvány és LÍCIUM-Art Kiadó, Miskolc, 2015. 433.

³³ LÁBADY Tamás: A nem vagyoni kártérítés metamorfózisa sérelemdíjjá. A bírói gyakorlat kezdeti dilemmái. *Polgári Jog* 2016/2. [13]-[15] pont

következett be hátrány, mikor a törvény szerint a személyiségjogi jogsértések esetében megdönthetetlen vélelemként kell kezelni a nem vagyoni hátrányt.³⁴

Fézer Tamás a bagatell sérelmek problémáját a holland un. komoly jogsértés klauzájához hasonló módszer alkalmazásával kívánná megoldani. Ezen módszer szerint csak a személyhez fűződő jogok komoly megsértése esetén lehet odaítélni a fájdalomdíjat. Lényeges különbség a magyar rendszerhez képest, hogy a jogsértés komolyságát és súlyosságát nem az okozott sérelemben méri, hanem a jogellenes magatartás mértékében, tehát azt kell a bíróságnak vizsgálni, hogy az adott magatartás kellően súlyos volt-e ahhoz, hogy a sértett fél pszichés állapotában ténylegesen kárt okozzon. A bíróságok ennek megítélésére két lépcsős vizsgálatot alkalmaznak. Az első lépcsőben azt vizsgálják, hogy az adott magatartás általánosságban, a közfelfogás szerint alkalmas-e arra, hogy nem vagyoni sérelmet okozzon. Ezt nevezzük objektív szűrőnek. Amennyiben azt állapítja meg, hogy alkalmas, a sérelemdíjat odaítélik, ha pedig nem alkalmas, akkor a második lépcsőben megvizsgálják a sértett oldaláról, hogy annak személyiségére lehetett-e, illetve volt-e káros hatása az adott jogsértő magatartásnak. Ezt nevezzük szubjektív szűrőnek.³⁵ *Fézer Tamás* egy olyan megoldással is előállt, hogy az automatikusan megállapított sérelemdíj összegét a bíróságok akár nulla forintban is megállapíthassák, ez azonban a jogsértés megtörténtének bírói megállapítását jelentené, amely objektív alapú szankció. A másik probléma az, hogy a pénzösszeg nulla forintban nem értelmezhető.³⁶

A Fővárosi Ítéltábla 1/2013. (VI. 17.) számú határozatával elfogadott egy Polgári Kollégiumi véleményt ezzel kapcsolatban, amelynek 7. pontja kimondja, hogy a sérelemdíj célja, hogy az alanyi jogot megvédje és ezzel párhuzamosan a jogsértőket visszatartsa jogsértő magatartástól. A pénzösszeg kiszabásánál tehát figyelemmel kell lenni arra, hogy valóságos elégtételt nyújtson a sérelem kiengesztelésére, tehát betöltse a kompenzációs funkcióját is, de ezzel egyidőben alkalmas legyen a szankcionálásra is.³⁷

Felmerülhet a kérdés, hogy ha a sérelemdíj úgymond automatikus odaítélése ennyi problémát vet fel, akkor a jogalkotó miért rendelkezett úgy, hogy az okozott sérelem bizonyítására nincs

³⁴ FUGLINSZKY Ádám: Kártérítési jog. Új magánjog sorozat. HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2015. 839.-840

³⁵ FÉZER: i. m. (2011) 130. – 132.

³⁶ FÉZER Tamás: Személyiségi jogok. In: Osztovits András (szerk.): A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja I. kötet, Opten Informatikai Kft., Budapest, 2014. 342. – 343.

³⁷ A Fővárosi Ítéltábla Polgári Kollégiuma 1/2013. (VI. 17.) számú határozatával elfogadott kollégiumi véleménye a nem vagyoni kártérítés/sérelemdíj megtérítése iránti követelések elbírálásának a polgári perben felmerülő egyes kérdéseiről [7.]

szükség, hiszen azt vélelmezi. A Pécsi Ítéltábla Polgári Kollégiuma elfogadott erre nézve egy szakmai álláspontot, amelyben kifejtette, hogy a felállított vélelem oka, hogy az ilyen személyiségben okozott károkat, hátrányokat meglehetősen nehéz, szinte lehetetlen bebizonyítani, ezért kap kiemelkedő szerepet az ítélkezési gyakorlatban a köztudomású-doktrína.³⁸ Erre vonatkozóan a Debreceni Ítéltábla egy konkrét ügyben kifejtette, hogy a köztudomású-doktrínát alkalmazva a bíróságoknak kell eldönteni, hogy a sértett által megnevezett nem vagyoni sérelem köztudomású tényként elfogadható-e. Amennyiben nem, úgy igenis szükség van a bizonyítás lefolytatására. A bíróság tehát dönthet úgy is, hogy a sérelemdíj alkalmazására nincs lehetőség tekintettel az ügy egyedi körülményeire.³⁹

Ezen döntésekben is jól kirajzolódik, hogy a sérelemdíj megállapítására vonatkozó három nézet közül a két szélsőséges között elhelyezkedő köztudomású-doktrínát alkalmazó módszer az, amely felé a bírói gyakorlat is hajlik. Ezt megerősítendő, a Kúria Tanácsadó Testülete hozott egy olyan álláspontot, amely szerint a bíróságok elutasíthatják a sérelemdíj iránti keresetet a személyiségi jogsértés megállapítása mellett is, ha a sértett felet nem érte olyan mértékű sérelem, amely megalapozná a sérelemdíj megítélését. Olyan alacsony összegű sérelemdíj megfizetése tehát nem szabható ki, amely alkalmatlan betölteni a kompenzáció-prevenció kettős funkciót.⁴⁰

3.2. A sérelemdíj megállapításának feltételei és annak mértéke

3. 2. 1. A sérelemdíj megállapításának feltételrendszere

Attól függetlenül, hogy a sérelemdíj intézményét a jogalkotó a kártérítési jogon kívül helyezi el, megállapításánál és a kimentés módjánál a kártérítési felelősség szabályait kell irányadónak tekinteni.⁴¹ Azonban ez nem jelenti azt, hogy a sérelemdíj megfizetése iránti perben a kártérítési perekre vonatkozó eljárási szabályok is irányadóak lennének.⁴²

Megállapításához a következő feltételek együttes fennállása szükséges:

1. *jogellenes személyiségsértő magatartás,*
2. *nem vagyoni sérelem,*

³⁸Pécsi Ítéltábla Pf. III. 20.103/2015/4. (PJD. 2016.2.)

³⁹Debreceni Ítéltábla a Pf. I. 20.387/2015/3. (PJD. 2016.1)

⁴⁰ <https://kuria-birosag.hu/hu/content/hozható-e-olyan-itelet-amely-személyiségi-jog-megsértése-eseten-azon-az-alapon-utasítja-el> (letöltés ideje: 2023. 11. 21.)

⁴¹ Ptk. 2:52. § (2.)

⁴² BDT2017. 3756.

3. az ezek közötti okozati összefüggés és

4. a jogsértés felróhatósága.

Jogellenességről a sérelemdíj tekintetében akkor beszélhetünk, amikor az adott magatartás más személy alanyi jogát sérti, tehát az életét, testi épségét, egészségét vagy egyéb személyhez fűződő jogát.⁴³

A *nem vagyoni sérelem* kifejeződik a sértett oldalán különféle testi, lelki és környezeti változásokban, amelyek egy későbbi alponthoz kerülnek majd részletesebben kifejtésre.⁴⁴

3. 2. 2. A sérelemdíj összecszerűsége

Bár a sérelemdíj mértékének megállapításánál fokozott szerepet kap a bírói mérlegelés, azonban a jogalkotó is kiemeli, hogy melyek azok a támpontok, amelyeket a jogalkalmazónak vizsgálnia kell. Ezek a szempontok:

- a jogsértés súlya, tehát a sérelem nagysága,
- a jogsértés ismétlődő jellege,
- a felróhatóság mértéke,
- a jogsértésnek a sértettre és a környezetre gyakorolt hatása.

Itt szeretnék említést tenni az *életkor*ról, amelynek kiemelt jelentősége van a jogalkalmazás során. A bíróságok az összecszerűség meghatározásánál súlyosbító tényezőként értékelik, ha a sértett fél fiatalos, hiszen az ő életüknek szerves része az aktív közösségi élet, a sport és ilyen korban kiemelt szerepet kapnak a különböző életlehetőségek. Ezeknek az elvesztése egy súlyos egészségkárosodás vagy pszichés traumát követően fokozott lelki megpróbáltatásokkal járhat. Kiemelendő, hogy a mértékének meghatározásakor figyelembe veendő körülmények nem mindegyike áll okozati összefüggésben a hátrány nagyságával, hiszen a bíróságnak akkor is értékelnie kell a jogsértés ismétlődő jellegét, ha az a nem vagyoni sérelem nagyságára nem volt hatással.⁴⁵

A *jogsértés súlyossága* tekintetében értékelni kell, hogy a jogosult milyen sérelmet és mely személyiségi jogával összefüggésben szenvedett el.

Az *összecszerűségnek* összhangban kell lennie a sérelemdíj funkcióival is, következésképpen amennyiben a jogsértés szándékosan, üzleti felhasználás vagy haszonszerzés céljából történt, úgy különös figyelmet kell fordítani a preventív funkcióra, tehát arra, hogy a kiszabott összeg

⁴³ BARZÓ Tímea: Civilisztika II. Budapest: Dialóg Campus 2019. 268.

⁴⁴ Részletesebben: 3. 4. A sérelemdíj kifejeződések területei

⁴⁵ BH2020. 235.

kellő visszatartó erővel hasson a jogsértőre. Figyelemmel kell lenni ugyanakkor arra is, hogy kellő mértéket is tartsanak a bíróságok, hogy a sértett fél ne jusson túlzottan magas nyerséghez. Fontos szerepe van a méltányosságnak is, amely tekintetében figyelemmel kell lenni mindkét fél érdekeire, anyagi helyzeteikre, a kiszabott összegnek igazodnia kell a társadalom általános anyagi és értékviszonyaihoz, továbbá arra is, hogy a jogsértő rendelkezett-e olyan felelősségbiztosítással, amely kiterjed ilyen esetekre is.

A *felelősségbiztosítás*nál érdemes kitérni arra, hogy azáltal, hogy a sérelemdíj szabályozása kikerült a kártérítés alól, ezáltal a nem vagyoni hátrány jogkövetkezménye is kikerült a kárfogalom keretei és egyúttal a felelősségbiztosítás fedezete alól. Ezen probléma megoldását jelentené egyrészt a jogszabály módosítás, másrészt a felelősségbiztosítási szerződések tartalmának módosítása oly módon, hogy a sérelemdíj iránti igények kielégítését ügyleti tétellé tennék. Ugyanakkor ezáltal sérülne a sérelemdíj preventív funkciója, illetve hatással lenne a biztosítók közötti piaci verseny alakulására.⁴⁶

Nagy jelentősége van annak is, hogy a bíróságoknak lehetőleg a hasonló ügyekben hasonló összeget kell megállapítaniuk, attól függetlenül, hogy azösszegezés megállapítására a törvény nem határoz meg kritériumokat. A gyakorlat azt mutatja, hogy igenis igyekeznek ezt megvalósítani és rendszeresen történik az ítéletekben hivatkozás más hasonló esetekre.⁴⁷

A munkajog világában a sérelemdíj mértékének meghatározásakor a bekövetkezett hátrányon és a jogsértés súlyán kívül figyelembe kell venni a munkavállaló vétkes magatartását, továbbá, hogy a kárenyhítési kötelezettségének mennyire tett eleget. Azösszegezésnél figyelembe veszi még a bíróság a rendkívüli méltánylást érdemlő körülményeket és a felek vagyoni helyzetét.⁴⁸

Ahogy fentebb említettem, a sérelemdíj egyik legfontosabb célja a kompenzáció és a reparáció, ezért azt csak *egy összegben* lehet megállapítani és a személyiségi jog megsértésekor esedékes annak megfizetése. Amennyiben ezt a jogsértő elmulasztja, köteles törvényes késedelmi kamatot fizetni.⁴⁹

⁴⁶ MOLNÁR: I. M. (2013.) 744. – 748.

⁴⁷ BÁRDOS Péter: Elutasított sérelemdíj igények In. Az AIDA Biztosítási Jogi Egyesület elektronikus folyóirata III. évfolyam 2. szám [9.]

⁴⁸ BORS Szilvia: A munkavállaló egészségkárosodása esetén alkalmazott sérelemdíj mértékére ható körülmények a munkajogi bírói gyakorlatban, Pro Futuro 2022/1. 2.

⁴⁹ BARZÓ: i. m. 239-241.

3.3. A bizonyítási teher

A bizonyítás, vagyis leginkább annak nélkülözhetősége szintén sajátosan jelenik meg a személyiségi jogok megsértése esetében, hiszen a Ptk. kimondja, hogy „a sérelemdíjra való jogosultsághoz a jogsértés tényén kívül további hátrány bekövetkeztének bizonyítása nem szükséges.”⁵⁰

A hatályos Ptk. hatályba lépésekor ez a rendelkezés feladta a leckét az ítélkezési gyakorlat számára. Gyakran előfordult, hogy még a Kúria is a felülvizsgálati eljárásában helyben hagyta az első és másodfokon eljáró bíróság határozatát ezekben az esetekben a bizonyítás szükségtelenségére hivatkozva. Már ekkor is felmerültek olyan koncepciók, amelyek ezzel ellentétes álláspontot képviseltek. Ezeket támogatva alkotta meg véleményét az Új Ptk. jogértelmezési kérdéseivel foglalkozó Tanácsadó Testület, amely különbséget tett a nem vagyoni sérelem és a nem vagyoni hátrány között. A nem vagyoni sérelem jelenti a feltételt a sérelemdíj megítéléséhez, a nem vagyoni hátrány pedig az, amelyet vélelmezni kell a személyiségi jogsértések esetén. Ezt a vélelmet azonban az alperes megdöntheti, amennyiben bizonyítani tudja, hogy a felperest mégsem érte olyan sérelem, amely annak kompenzációját szükségessé tenné. A vélemény külön hangsúlyozta a köztudomású tényeket és azok alkalmazásának szükségességét.⁵¹

Az eljárás során a bizonyítási teher megoszlik a peres felek között. A felperest terheli annak bizonyítása, hogy az általa állított jogsértés megtörtént és az a magatartás megfelel a törvényi tényállásnak. Már a keresetlevélben fontos úgy előadni, hogy a személyhez fűződő sérelem személyhez fűződő kapcsolata kitűnjön, különben a tartalmi összefüggés hiánya állapítható meg. A felperesnek kell bizonyítani azt is, hogy a jogsértést az alperes követte el. Nem szükséges bizonyítani az okozott hátrányt, hiszen azt a jogsértés ténye önmagában megalapozza. Az, hogy a bizonyítás nem szükséges, nem jelenti azt, hogy azt nemis szabad. A felperes bármikor bizonyítékokat terjeszthet elő arra vonatkozóan, hogy a jogsértésnek milyen hatása volt rá és a környezetére, illetve egyéb olyan szubjektív elemeket, amelyeknek jelentősége lehet a sérelemdíj mértékének meghatározása során. Az alperest terheli annak

⁵⁰ Ptk. 2:52. § (2.)

⁵¹ FÉZER Tamás: i. m. (2019) 127 – 129.

bizonyítása – hasonlóan a kártérítési joghoz – hogy magatartása nem volt felróható, tehát a kimentését megalapozó körülményeket.⁵²

Ugyan a mérték megállapításánál fokozott szerepe van a bíróság mérlegelési jogkörének, a jogalkotó kiemeli azon támpontokat, amelyeket a jogalkalmazónak vizsgálnia kell. Ezek a *jogsértés súlya* (az elszenvedett sérelem nagysága), *ismétlődő jellege*, a *felróhatóság mértéke* és a *jogsértésnek a sértettre és a környezetre gyakorolt hatása*.⁵³

Létezik egy eszköz, amely ezeken a szempontokon túl óriási segítséget nyújt a bíróságok számára: a *köztudomású doktrína*. A bírósági eljárás során elsősorban meg kell állapítani a személyiségi jogsértés tényét, majd ezt követően azt kell vizsgálni, hogy az adott immateriális hátrány a Pp. szerint köztudomású tényként bizonyítottnak tekinthető-e. Amennyiben igen, akkor nincs szükség további bizonyításra, hiszen a köztudomású tényeket a bíróság akkor is figyelembe veszi, ha arra a felek nem hivatkoznak.⁵⁴

A bírói gyakorlat az elmúlt tíz évben előszeretettel hívta segítségül a köztudomású doktrínát teremtve ezzel precedensértékű példákat. A Kúria egyik ítéletében köztudomásúként fogadta el azt a tényt, hogy az operaszínésznek készülő felperes lábán végrehajtott visszer eltávolító műtét következtében bekövetkezett elváltozások és elszíneződések alkalmasak voltak arra, hogy amiatt a sértettnél hosszútávon szorongás, önbizalomhiány alakuljon ki, amely nehézségeket okozott a színpadi szerepléseinél.⁵⁵ Szintén köztudomású tényként értékelendő, ha egy tüntetésen – függetlenül a felosztatás jogszerűségétől – a résztvevőkkel szemben jogszerűtlenül alkalmaznak kényszerítő eszközöket.⁵⁶ A Fővárosi Ítéltábla egyik ügyében a felperes politikusról több alkalommal jelentetett meg lejárató tartalmú cikkeket az egyik hírportál és tekintve, hogy a politikus ellen büntetőeljárás volt folyamatban, amely során marasztaló ítélet nem született a cikkeken említett bűncselekményekkel kapcsolatban, így azok valótlan tartalmúak voltak. A bíróság megállapította, hogy amennyiben egy adott hírportál jelentős olvasóközönséggel rendelkezik és a jogsértő közléseket több alkalommal is a nyilvánosság elé terjeszti, az köztudottan alkalmas arra, hogy az adott személy társadalmi, politikai megítélését rontsa, a közbizalmat megingassa.⁵⁷ Szintén a Fővárosi Ítéltábla állapította meg köztudomású

⁵² A Fővárosi Ítéltábla Polgári Kollégiuma 1/2013. (VI. 17.) számú határozatával elfogadott kollégiumi véleménye a nem vagyoni kártérítés/sérelemdíj megtérítése iránti követelések elbírálásának a polgári perben felmerülő egyes kérdésekről.

⁵³ Ptk. 2:52. § (3) bek.

⁵⁴ Pp. 266. § (2) bekezdés

⁵⁵ Kúria Pfv.III.21.340/2020/4. szám

⁵⁶ Kúria Pfv.20446/2012/4

⁵⁷ Fővárosi Ítéltábla Pf.20285/2021/4

tényként azt, hogy sok felöltözött ember közötti meztelenség alkalmas arra, hogy kirekesztettséget, kiszolgáltatottságot és védtelenség érzését váltsa ki a meztelen emberben. Az ügyben az alperes több alkalommal is úgy hajtott végre motozást a felperesen, hogy közben jelen voltak olyan személyek is, akiknek jelenléte nem volt indokolt.⁵⁸

Nem fogadta el ugyanakkor köztudomásúként azt a tény, hogy a sértettben súlyos, környezetére is kiható lelki megrázkódtatást, megalázottságot váltott ki az alperes azon cselekedete, hogy őt egy tüntetés közepette mellkasán többször végig simította, illetve megmarkolta a mellét. Ennek oka az volt, hogy a bíróság arra a következtetésre jutott a tanúk és szakértői vélemények szerint, hogy a sértett személy reakciója túlzó és aránytalan volt, amely valamilyen korábbi traumából eredeztethető, tehát nem áll okozati összefüggésben az alperesnek ezen magatartásával.

Az, hogy a jogsértés tényén kívül további hátrány bekövetkezésének bizonyítása nem szükséges, *kétféle ítélkezési gyakorlat* kialakulásához vezetett: Az egyik szerint abban a kérdésben a Ptk. nem biztosít mérlegelési lehetőséget, hogy a személyiségi jogsértés jogkövetkezményeként megítélhető-e a sérelemdíj, kizárólag annak összegszerűsége lehet a mérlegelés tárgya. Ebben az esetben a bagatell sérelmek esetén is meg kell állapítani a sérelemdíjat. A másik kialakult gyakorlat szerint viszont a bíróság elutasíthatja a keresetet, amennyiben úgy ítéli meg, hogy a sértettet nem érte olyan immateriális sérelem, amely megalapozhatná a sérelemdíj megítélését, függetlenül attól, hogy a személyiségi jog megértését megállapítja-e vagy sem⁵⁹

A Kúria az utóbbira hivatkozva hagyta helyben az elsőfokú bíróság határozatát abban az esetben, amikor az alperes 80 társasház kivitelezésébe kezdett a felperesek ingatlanához közel. A felperesek sérelmezték, hogy néhány lakásból részleges, néhányból teljes belátás nyílt az ingatlanukra, illetve csökkent a benapozottságuk. Azt állították, hogy a porallergiájuk rosszabbodott, a III. rendű felperesnek átmeneti egészségkárosodása is keletkezett. Jelentős összegű, 24.000.000 Ft-os sérelemdíj megállapítását kérték. Az elsőfokú bíróság megállapította, hogy az építkezés a szokásosnál nagyobb zaj- és porhatással nem járt, a porallergia enyhe súlyosbodása pedig nem olyan hátrány, amely megalapozná a sérelemdíj odaítélését, attól függetlenül, hogy igazságügyi orvosszakértő is megállapította azt. Ezt az alperes sem vitatta a felülvizsgálati kérelmében, de kétségbe vonta a sérelemdíj alkalmazásának szükségességét, helyesen hivatkozott arra, hogy a személyiségi jogi jogsértés megállapításának

⁵⁸Fővárosi Ítélet tábla 17.Pf.20.575/2021/4.

⁵⁹GÖRÖG: i. m. (2018) 349 – 357.

nem automatikus következménye a sérelemdíj megítélése, az a bíróság mérlegelési jogkörébe tartozik.⁶⁰

Hasonlóan döntött a Kúria abban az esetben is, amikor a felperes, aki egy politikai párt elnökhelyettese volt, a párt egyik évadnyitó rendezvényén beszédet tartott. Az alperes erre a beszédre reflektálva jelentetett meg egy cikket az egyik internetes portálon, amelynek valós tartalmát a felperes vitatta és kérte, hogy a bíróság állapítsa meg, hogy az alperes megsértette a jóhírnév védelméhez fűződő jogát. Előzetesen a Fővárosi Törvényszék már sajtóhelyreigazításra kötelezte az alperest, tehát megállapították, hogy valótlan állításról volt szó. A felperes arra hivatkozott, hogy köztudomású tényként értékelendő, hogy a sérelmezett közlés személye hátrányos megítélésének kiváltására alkalmas. A Kúria ezzel szemben azt állapította meg, hogy „a felperes személyiségi jogát sértő közlés tárgyi súlya nem volt olyan kiemelkedő, amely önmagában is, köztudomású tényként megállapíthatóvá tenné a nem vagyoni sérelem bekövetkezését.” Az Alkotmánybíróság is állást foglalt már más hasonló, választási kampányok során tett vitatott kijelentések megítélésével kapcsolatban, mégpedig arra a megállapításra jutott, hogy a kijelentéseket úgy kell értékelni, hogy vizsgálni kell, hogy az milyen valódi jelentést hordoz a választópolgárok számára. Feltételezhető, hogy az azokat értelmező polgárok tisztában vannak azzal, hogy egy-egy kijelentés mikor irányul figyelemkeltésre és mikor túlzó.⁶¹ A Kúria azt is hozzátette, hogy bár rengeteg hasonló esetben megállapította a bíróság a sérelemdíjat, azonban a döntést mindig az eset összes körülményeire tekintettel kell meghozni, nem a felperes egyedi sértettség-érzéséből kell kiindulni, hanem külső, objektív mérce alkalmazásával kell határozatot hoznia.⁶²

A Szegedi Ítéltábla nem állapította meg a sérelemdíjat abban az esetben, amikor a felperes, aki büntetés-végrehajtási intézet kilenc fős zárkájában töltötte szabadságvesztését arra hivatkozott, hogy az alperes büntetés-végrehajtási intézet megsértette az egészséghez fűződő személyiségi jogát azáltal, hogy a zárkában társai dohányoztak és így dohányfüstös levegőt kellett lélegeznie, annak ellenére, hogy nem dohányzó zárkában kérte elhelyezését. A felperes panaszbejelentéssel élt, az alperes pedig megtette a szükséges intézkedéseket, ellenőrizte a zárkát, de dohányzásra utaló eszközöket nem talált. Az Ítéltábla a határozatában kifejtette, hogy a Pp. rendelkezései alapján a perben jelentős tényeket annak a félnek kell bizonyítania, akinek az érdekében áll, hogy a bíróság azokat valósnak fogadja el, amennyiben a bizonyítás sikertelen, annak következményeit a felperes viseli. A felperesnek nem sikerült bizonyítani,

⁶⁰Kúria Pfv.III.20.841/2022/6. szám

⁶¹ 3111/2022. (III. 23.) AB határozat

⁶²Kúria Pfv.IV.20.954/2022/4.

hogy a vele egy zárkában tartózkodó, egyébként nem dohányzóként regisztrált személyek a dohányzás által huzamosabb időn keresztül jelentős mértékű egészségkárosításnak tették volna ki. „Az ítélkezési gyakorlat ilyen esetben a sérelemdíj iránti igényt jelentéktelen, nem vagyoni hátrány miatt akkor is alaptalannak találja, ha a személyiségi jogsértés objektíve ténye egyébként megállapítható.” Ebben az esetben azonban még a tény megállapításáról sem beszélhetünk, hiszen azt a felperesnek nem sikerült bizonyítani.⁶³

3.4. A sérelemdíj kifejeződésének területei

Fentebb említettem, hogy a sérelemdíj megállapításának egyik feltétele a nem vagyoni hátrány bekövetkezése, amely a legkülönbözőbb módokon jelenhet meg.

A sérelem kifejeződik *testi változásokban*, mint például torzulás, egészségromlás, szervek működési zavara. Ezek a változások polgári jogi értékelés szempontjából egyértelműek, hiszen a külvilágban is megjelennek, a bíróságok ezért ezekben az esetekben ki tudtak alakítani egy szempontrendszert, amely alapján a vagyoni kompenzáció értékét meg tudták állapítani. Figyelembe veszik különösen az elszenvedett fájdalmat, a sérülések számát és azok súlyosságát, valamint a gyógytartamot. Ezen felül vizsgálják még az adott ügy sajátosságait, mint például az elvégzett műtét komplexitását, illetve az esetleges szövődményeket.⁶⁴

Kifejeződik *lelki változásokban*, mint például megalázottság érzés, lelki válság. Ezek az előző területhez képest már komolyabb fejtörést okozhatnak a bíróságok számára, hiszen a külvilág számára ritkán érzékelhetőek, bizonyításuk rendkívül nehéz. Szerepet játszik továbbá az egyén személyisége is, hiszen nem mindenki reagál ugyanúgy a lelki bántásokra. Ahhoz, hogy a bíróságok mégis kompenzálni tudják ezeket a mondhatni bebizonyíthatatlan sérelmeket, segítségül hívják a köztudomású doktrínát. Vannak olyan esetek is, amikor a lelki sérelem enélkül is megállapítható, mégpedig orvosszakértő (igazságügyi pszichológus) segítségével. Természetesen ugyanúgy, ahogy a testi sérelmeket is lehet kezelni, szakemberek képesek arra, hogy ezeket a lelki válságokat, fájdalmakat orvosolják, ehhez persze szükség van a sértett együttműködésére is, amennyiben arra nem hajlandó, a bíróságok mindenképpen figyelembe veszik azt mérlegelésnél.⁶⁵

⁶³Szegedi Ítéletábla Pf.III.20.424/2021/5.

⁶⁴MÁTYUS: i. m. 9.-10. bekezdés

⁶⁵MÁTYUS: i. m. 11.-12. bekezdés

Előfordulhat olyan is, hogy olyan sérelem éri az adott személyt, hogy a közvetlen vagy közvetett környezetének a róla alkotott képe negatív irányba megváltozik, ezzel okozva esetleges lelki sérelmeket az illetőnek. Tipikus példa erre a becsület vagy a jó hírnév megsértése. A sértettet ennek következtében ért zaklatások, munkahelyi atrocitások, a belé vetett bizalom megingása mind olyan nem vagyoni hátrány, amelyet a bíróságok köztudomású tényként értékelnek.

Érdemes külön kiemelni a *családi életben történő változásokat* is, legyen szó a szoros családi kötelék meg bomlásáról vagy a sértett családtagjainál is jelentkező lelki fájdalmaokról. Egy haláleset bekövetkezése nagyon súlyos károkat tud okozni egy család mindennapi életében, hiszen előfordulhatnak ebből eredő mentális betegségek, amely akár munkahelyek elvesztéséhez, váláshoz, a családi rend fel bomlásához is vezethet és nem utolsó sorban veszélybe kerülhet a megélhetésük is. Ebből adódóan a törvény kiterjesztette az értelmezést, amelynek következtében nem csak a sértett, hanem annak hozzátartozói (másodlagos áldozatok), illetve vele emocionális viszonyban álló személyek is érvényesíthetik kárigényüket. Ezzel kapcsolatban a bírói gyakorlat kimunkált sajátos személyiségi jogokat, amely a teljes *családban élés joga*, illetve a családi élethez való jog, amelyek alapjául szolgálhatnak a közeli hozzátartozók sérelemdíj iránti igényének.⁶⁶

Különös és sajátos kategóriát képez a *kegyeleti jog*, mint személyiségi jog megsértése. A Ptk. szerint kizárólag hozzátartozó vagy az, akit az elhunyt végrendeleti juttatásban részesített érvényesítheti a kegyeleti jog megsértéséből származó sérelemdíj iránti igényt. A Kaposvári Törvényszék egyik ítéletének indoklásában, amelyet a későbbiekben a Kúria is helyben hagyott kifejtette, hogy a kegyeleti jogosultaknak azon igénye is védelmet élvez, hogy az elhunyt hozzátartozó eltemetésének helyét megválasszák és illő síremléket állítsanak fel, tekintve, hogy a kegyeleti jog az elhunyt emlékének méltó megőrzésével és védelmével kapcsolatos jogosultság.⁶⁷ Ezen jog megsértése esetén a bírói gyakorlat fokozottan a köztudomású doktrínára támaszkodik, egy hozzátartozó holttestének méltó nyugalomba helyezése alapvető emberi igény, az emberi méltóság részjogosultsága és a gyászfolyamat társadalmilag beágyazott része.⁶⁸

⁶⁶ Pécsi Ítéltábla Pf. III. 20.116/2021/4. (7.)

⁶⁷ Kúria Pfv.III.20.187/2022/4. (10.)

⁶⁸ Kúria Pfv.III.21.420/2021/4. (19.)

3. 5. Jogellenességet kizáró körülmények

Ahogy fentebb kifejtésre került a személyiségi jogot sértő magatartás megállapításának feltétele a jogellenesség. Minden olyan olyan magatartás jogellenesnek minősül, amely sérti mások személyiségi jogait, kivéve, ha valamely jogellenességet kizáró körülmény fennáll.

Ilyen körülmény a *jogszabály engedélye* (például személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedés), a *jogos védelem*, amely szerint „nem büntetendő az a cselekmény, amely a saját, illetve más vagy mások személye, javai vagy a közérdek ellen intézett, illetve ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárításához szükséges”. A jogos védelem esetén azonban feltétel, hogy a védelmi helyzetben lévő személy az elhárításhoz szükséges mértéket ne lépje túl.

A következő jogellenességet kizáró körülmény a *szükséghelyzet*, amely szerint „nem büntetendő annak a cselekménye, aki saját, illetve más személyét vagy javait közvetlen és másként el nem hárítható veszélyből menti, vagy a közérdek védelme érdekében így jár el, feltéve, hogy a cselekmény nem okoz nagyobb sérelmet, mint amelynek elhárítására törekedett.” Ilyenkor a tulajdonos túrni köteles, hogy a veszély megszüntetése céljából dolgát a szükséges mértékben igénybe vegyék, abban kárt okozzanak.

Végezetül nem lesz jogellenes a személyiségsértő magatartás, ha a *jogosult beleegyezett* vagy *hozzájárulását adta*. A beleegyezést mindig egy adott személyiségi jogra vonatkozóan kell megadni, annak kifejezettnek és határozottnak kell lennie. Ilyen például a sportolók beleegyezése az esetleges testi sérülésekbe, de kizárólag a játékszabályok betartása erejéig.⁶⁹

4. A sérelemdíj megfizetése alóli kimentésre vonatkozó szabályok

Bevezető gondolatként fontosnak tartom kiemelni, hogy a Ptk. 2:52. § (2.) bekezdése utaló szabályként kimondja, hogy a sérelemdíj fizetésére kötelezés feltételeire és a kimentés módjára a kártérítési felelősség szabályait kell alkalmazni. Ez arra enged következtetni, hogy azt a szerződésszegéssel vagy a fokozott veszéllyel járó tevékenységek körében bekövetkező nem vagyoni sérelmek esetén alkalmazni kell, amelyeknek jellegzetessége, hogy a felelősség objektív és nem pedig szubjektív (tehát felróhatóság) alapon kerül megállapításra. Megállapítható tehát, hogy a sérelemdíj szubjektív és objektív szankcióként is funkcionálhat.⁷⁰

⁶⁹ BARZÓ: i. m. (2018.) 116.

⁷⁰ LÁBADY: i. m. (2016)

4.1. Kimentés a deliktuális felelősség alól

Ugyanúgy, ahogy a kártérítésnél, a sérelemdíj esetében is van lehetőség a kimentésre. Ehhez szükséges, hogy a jogsértő bizonyítsa, hogy magatartása nem volt jogellenes, illetve felróható.⁷¹ Előfordulnak olyan esetek, amikor a felróhatóság hiányának bizonyítása nem vezet a sérelemdíj-fizetési kötelezettség alóli kimentéshez.

A felróhatóság tekintetében valójában az elvárhatóságnak van jelentősége, a polgári jogi viszonyokban úgy kell eljárni, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. Amennyiben nem az adott elvárható magatartásnak megfelelően cselekszünk, az a magatartás felróhatóságát vonja maga után. Az elvárhatósági mércénél mindig többféle szempontot kell figyelembe venni, például az életkort, az adott tevékenységhez fűződő speciális körülmények vagy egy adott foglalkozásból eredő sajátos követelmények.⁷² Kiemelt szerepe van a vétőképeségnek, amely azt jelenti, hogy az adott (természetes) személy rendelkezik kellő belátási képességgel ahhoz, hogy károkozással kapcsolatos magatartásának következményeit előre lássa. A vétőképeségnek nincsen korhatára.⁷³ Felmerülhet a kérdés, hogy kinek a felelősségét kell megállapítani abban az esetben, ha a kárt okozó személy vétőképtelen volt. Főszabály szerint a vétőképtelen törvény szerinti, illetve felügyeletére köteles gondozóját terheli a felelősség, csakis kivételes esetben, méltányossági alapon lehet a vétőképtelen személyt felelősségre vonni: amennyiben nincs gondozója vagy felelősségét nem lehet megállapítani és az eset körülményei, valamint a károkozó és károsult anyagi körülményei ezt indokolják.⁷⁴ Hasonlóan elválnak a károkozó és a kárért felelős személye abban az esetben, amikor az alkalmazott a foglalkoztatására irányuló jogviszonyával összefüggésben okoz kárt harmadik személynek, mely esetben a munkáltató felel, a jogi személy tagjának tagsági viszonyával összefüggésben harmadik személynek okozott kárért a jogi személy felel, végül egyetemleges a felelőssége a megbízónak és a megbízottnak, ha a megbízott e minőségében harmadik személynek kárt okoz.⁷⁵

Különös jelentősége van a jogsértő magatartás és a keletkezett nem vagyoni sérelem közötti okozati összefüggésnek, melynek feltétele az előreláthatóság. Előreláthatónak kell tekinteni a

⁷¹ BH2018. 13.

⁷² BARZÓ: i. m. (2019) 281-282.

⁷³ BARZÓ: i. m. (2019) 284.

⁷⁴ BARZÓ: i. m. (2019) 337-342

⁷⁵ BARZÓ: i. m. (2019) 329-334

káreseménynek minden olyan következményét, amellyel az adott körülmények között a józan logika szabályai szerint, észszerűen számolni lehet.⁷⁶

4. 2. Kimentés a veszélyes üzemi felelősség alól

A veszélyes üzemi felelősség esetén a kimentési szabályok az általánoshoz képest szigoróbban alakulnak: csak akkor lehetséges, ha a személyiségi jogsértést olyan elháríthatatlan ok idézte elő, amely a fokozott veszéllyel járó tevékenység körén kívül esik. Ennek oka, hogy a fokozott veszéllyel járó tevékenységeknél csekély rendellenesség esetén is aránytalanul súlyos károk és sérülések következhetnek be.⁷⁷ Ide tartoznak olyan tevékenységek, mint például a gépi hajtású járművek, gépi erővel működő szerszámok használata, robbanó- és tűzveszélyes anyagok, illetve pirotechnikai eszközök használata és az extrém sportok.⁷⁸

Rendszerint külső és elháríthatatlan oknak minősülnek a különböző természeti jelenségek, állat vagy a károsult magatartása. Az elháríthatatlanságot minden esetben objektíve kell vizsgálni, tehát aszerint, hogy a tudomány és technika állása szerint elhárítható volt-e a körülmény. Az elháríthatatlanság szoros összefüggésben áll az előreláthatósággal.⁷⁹ Az előreláthatóságot azonban nem szabad szűken értelmezni a testi épséghez és egészséghez való jog sérelme esetén.⁸⁰

Problémát jelenthet az, hogy a veszélyes üzemi tevékenységgel összefüggésben a sérelmet szenvedett fél a sérelemdíjat a kártérítési felelősség szabályai alapján felelőssé tett személytől, jelen esetben az üzemtartótól követelheti, ugyanis nem minden esetben az üzemtartó lesz az, aki a jogsértő magatartást kifejti, ebből adódóan kérdéses lehet, hogy hogyan tudja betölteni ebben az esetben a sérelemdíj a magánjogi büntetés funkcióját. Kérdéses továbbá a sérelemdíj objektív vagy szubjektív jogkövetkezményi jellege is, hiszen a veszélyes üzemi felelősség esetén az üzemtartónak nem azt kell bizonyítania, hogy a magatartása nem volt felróható, hanem azt, hogy külső és elháríthatatlan ok okozta a kárt. Ebből kifolyólag helyesebb a magánjogi büntetés és kompenzáció helyett az elégtételadás és kiegyenlítés elnevezések használata, tekintve, hogy azok helytállóbbak az objektivizált felelősségi alakzatok esetén.⁸¹

⁷⁶ BH2021. 45. I.

⁷⁷ PUSZTAHELYI Réka: Nem vagyoni sérelem és immateriális hátrányok kompenzálása a veszélyes üzemi felelősség alapján Miskolci Jogi Szemle 17. évfolyam (2022). 2. szám (1. különszám) 327.

⁷⁸ BARZÓ: i. m. (2019)320-321

⁷⁹ BARZÓ: i. m. (2019) 327.

⁸⁰ BH2021. 45. II.

⁸¹ PUSZTAHELYI: i. m. 330-333.

4.3. Kimentés a kontraktuális felelősség alól

A másik eset, ahol szintén szigorúbb a kimentés, az a szerződésszegéssel okozott személyiségi jogsértés. A Ptk. 2:52. § (2.) bekezdése nem nevesíti külön a kontraktuális, illetve deliktuális kártérítési felelősséget, hanem általánosságban rendelkezik a kártérítési jogról, amelyből arra következtethetünk, hogy amennyiben a szerződés megszegése a szerződő fél személyiségi jogát sérti - függetlenül attól, hogy keletkezett-e vagyoni kár -, úgy a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség objektív felelősséget előíró szabályait kell alkalmazni. A bagatell sérelmek elkerülése érdekében azonban figyelemmel kell lenni arra, hogy amennyiben nem a szolgáltatás tárgyában bekövetkező kárról van szó, úgy minden esetben fokozottan vizsgálni kell az előreláthatóságot.⁸²

A jogsértő csak akkor mentheti magát, ha bizonyítja, hogy a „szerződésszegés ellenőrzési körén kívül eső, a szerződésszegés időpontjában előre nem látható körülmény okozta, és nem volt elvárható, hogy a körülményt elkerülje, vagy a kárt elhárítsa.”⁸³ A szigorúbb szabályozás indoka egyrészt az, hogy a szerződő felek a szerződéseik tartalmát előre ismerik, jogaikkal és kötelezettségeikkel tisztában vannak, csakúgy, mint az azzal járó kockázatokkal. Másrészt ezen üzleti viszonyok bonyolult tényezőkkel és kölcsönhatásokkal vannak tele, amelyek megnehezítik az emberi hibák súlyának mérlegelését. Jelentős különbség a deliktuális felelősséghez képest, hogy a szerződésszegéssel okozott károk esetében a kártérítés méltányos mérséklésére a bíróságoknak nincs lehetősége.⁸⁴

Figyelemmel kell lenni arra, hogy a Ptk. kizárja az igények kumulációját. Amennyiben a deliktuális és kontraktuális felelősség felételei is fennállnak, a jogosult a kártérítési igényét csak a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség szabályai szerint érvényesítheti.⁸⁵ Különösen körültekintőnek kell lenni azokban az esetekben, amikor valamilyen veszélyes üzemnek minősülő sporttevékenységről van szó, hiszen ezen esetekben a károsult rendszerint valamilyen szerződéses jogviszony keretében végzi az adott sportolási tevékenységét, tehát a kártérítési igényét is kizárólag a kontraktuális felelősség szabályai szerint érvényesítheti.⁸⁶

⁸² FÉZER Tamás: A felelősség új irányai a magyar magánjogban. In: Ünnepi tanulmányok Csécsy György 65. születésnapja tiszteletére. Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2017, Debrecen, 159-173.

⁸³ Ptk. 6:142. §

⁸⁴ BARZÓ: i. m. (2019) 421.

⁸⁵ BDT2021. 4426.

⁸⁶ BARZÓ: i. m. (2019) 321.

6. Európai szintű kitekintés

6. 1. Németország

6. 1. 1. Előzmények

A német jogrendszerben a nem vagyoni károk esetén sérelemdíj helyett „fájdalombdíj” követelésére volt lehetőség, kizárólag a törvény által meghatározott esetekben. A kiindulási alapul szolgáló jogszabályhely a § 847 BGB volt, amely azt jelölte, hogy mely jogok megsértése esetén van lehetőség a fájdalombdíj megítélésére.⁸⁷ A szakasz kódexbeli elhelyezkedése arra engedett következtetni, hogy az abban felsorakoztatott jogok esetében is csak akkor van lehetőség kompenzációra, ha a jogsértő cselekmény deliktuális cselekmény és vétkességen alapul, tehát a nem vagyoni kártérítés érvényesítésére szerződésszegéssel okozott károk esetén nem volt lehetőség.⁸⁸

A rendelkezés azonban nem tartalmazta azokat a kritériumokat, amelyeknek kiemelt jelentősége van az összecszerűség megállapításánál. Azonban a joggyakorláshoz segítséget nyújtottak az ún. „fájdalom – tabellák”, azonban ez nem mentesíti a joggyakorlót a körülmények alapos vizsgálata alól.

A legnagyobb jelentőséggel a Bundesgerichtshof BGHZ 18, 149 ítélete bírt. Ez alapján a fájdalombdíj intézményének kettő célja volt hasonlóan a hazai szabályozáshoz: egyrészt a károsultnak egy alkalmazott mértékű *kiegyenlítést* nyújtani a nem vagyoni természetű károk esetén, másrészt a károkozó *elégtételt* jelentette a károsult felé. Megállapításához az eset valamennyi körülményét figyelembe kellett venni, különös tekintettel a felróható magatartás fokára és a felek anyagi helyzetére. A német jogban is jogvitát képzett, hogy melyik funkció bír nagyobb jelentőséggel, amelynek eredményeképpen megállapítható, hogy az elégtétel adása az elsődleges.

A fájdalombdíj összecszerűségének kritériumainál differenciálni lehetett aszerint, hogy azok a kiegyenlítő vagy elégtételt adó funkcióhoz kapcsolódnak. A kiegyenlítő funkció kritériumai közé tartozik: a károsult életkora, családi élete, munkáról való lemondása, szakmai nehézségei, szakmai kívánságainak megghiúsulása, hobbi és más szabadidős tevékenység gyakorlásának

⁸⁷ GÖRÖG Márta: A fájdalombdíj mértékét befolyásoló körülmények összehasonlító elemzése a német joggyakorlat előtérbe helyezésével. In: Jogelméleti Szemle 2001. 4. szám

⁸⁸ VÉKÁS Lajos: Sérelemdíj – fájdalombdíj: Gondolatok az új Ptk. reformjavaslatáról a német jog újabb fejleményei tükrében, Magyar Jog 2005/4. 2.

korlátozottsága és az elő – károk figyelembevétele. Az elő – károkat akkor kell figyelembe venni, amikor a testi épség a sérelem bekövetkezését megelőzően már megfogyatkozott állapotban volt és vizsgálni kell, hogy azoknak milyen hatása volt a károsodást követően.

Az elégtétel kritériumainál a legnagyobb jelentősége a károkozó felróható magatartásának volt, amely minden esetben egyedi mérlegelés kérdése. Szintén szempont a károsult közrehatása, amely kizárólag a mértékre lehet kihatással, a fájdalomdíj megállapítására nem, illetve csökkentő körülményként kell figyelembe venni az üzemeltetés okozta veszélyt. Jelentősége volt továbbá a károkozó gazdasági helyzetének, különösen akkor, ha nem rendelkezett felelősségbiztosítással, ilyenkor lehetőség van a fájdalomdíj méltányos csökkentésére.⁸⁹

6. 1. 2. Hatályos szabályozás

A jelenleg hatályos német polgári törvénykönyvben (Bürgerliches Gesetzbuch) már hatályon kívül helyezték a a § 847 BGB rendelkezését. A sérelemdíj szabályozására vonatkozó első rendelkezés a § 253-ban található, amely kimondja, hogy a törvényben meghatározott esetekben pénz követelhető minden olyan kárért, ami nem vagyoni értékű.⁹⁰ Ezen rendszertani változtatás megteremtette a lehetőségét annak, hogy a fájdalomdíj megállapításra kerülhessen a kontraktuális, illetve veszélyes üzemi felelősség köreiben. A leggyakrabban előforduló ilyen szerződéses viszonyok az orvosi megbízási és személyfuvarozási szerződések, melyek testi sérülést és egészségkárosítást valósíthatnak meg.⁹¹

A törvény rendelkezései értelmében méltányos pénzösszeget lehet követelni azokban az esetekben, amikor a nem vagyoni értékű kár a test, az egészség, a szabadság vagy a szexuális önrendelkezés megsértésében nyilvánul meg.⁹² A részletesebb szabályok a 27. címtől kezdődően vannak tételesen felsorolva, mely a jogsértések címet viseli. Az első szakasz értelmében az a személy, aki akár szándékosan, akár gondatlanul megsérti a másik személy életét, testi épségét, egészségét, személyi szabadságát vagy tulajdonát köteles az abból eredő kárt megtéríteni.⁹³ A § 824 már részletesebb fejti ki a magyar jogból ismert jó hírnév megsértését, hiszen kimondja, hogy aki másról olyan valótlan tényről állít vagy híresztel, ami alkalmas arra, hogy veszélyeztesse a jó hírnevét vagy hátrányt okozzon a megélhetésében,

⁸⁹ GÖRÖG: i. m. (2001)

⁹⁰ Bürgerliches Gesetzbuch § 253

⁹¹ VÉKÁS: i. m. (2005) 2. – 3.

⁹² BGB § 253

⁹³ BGB § 823

illetve előmenetelében, köteles megtéríteni az adott személy ebből eredő kárát, függetlenül attól, hogy tisztában van-e az állítás valóságtartalmával.⁹⁴ Sajátos módon külön szakaszban szabályozza a szexuális aktusra kényszerítés esetét, kimondja tehát, hogy köteles megtéríteni az ebből eredő kárt az, aki mászt ravaszággal szexuális cselekmény elvégzésére kényszerít.⁹⁵

A funkciók tekintetében a bírói gyakorlat alapján a preventív funkció kerül előtérbe, különösen az olyan személyiségsértéseknél, amelyek a sajtó útján valósulnak meg, hiszen a bírák figyelembe vették a jogsértések háttérében álló üzleti érdeket is, továbbá a megszerzett vagyoni előnyt. Ilyen személyiségsértések leggyakrabban a képmással való visszaélés és a jó hírnév megsértése.⁹⁶

A BGB nem tartalmaz rendelkezéseket a sérelemdíj mértékének megállapítására, az arra vonatkozó szempontokat és számítási módokat az ún. fájdalom kompenzációjának kézikönyve (Handbuch Schmerzensgeld) tartalmazza. A számítás két pilléren alapul: az egyik egy napidíj, amelyet a Szövetségi Statisztikai Hivatal állapít meg az átlagjövedelem figyelembevételével, megszorozva a kezelés és a kár következményeinek időtartamával, a másik az elszenvedett fájdalom, amely tekintetében a bírói gyakorlat azt állapította meg, hogy a fájdalmat minden ember egyenlően érzékeli, arra nem lehet kihatással az adott személy jövedelme.⁹⁷

6. 2. Ausztria

Ausztriában eleinte kizárólag a testi sérelmek bekövetkezte esetén volt lehetőség fájdalomdíj megítélésére, a lelki sérelmeket elutasították tekintve, hogy az utóbbiakat nem „mérhetőek”. Ezt az álláspontot azonban később elvetették, tekintve, hogy a testi sérülések, fájdalmak sem mérhetőek minden esetben.⁹⁸

A jelenleg hatályos szabályozásban már a 15. §-ban tisztázásra kerül, hogy mik minősülnek személyiségi jogoknak, ezek a személyes tulajdonságok, az ahhoz kapcsolódó körülmények és külön kiemeli a családi kapcsolatokat.⁹⁹ A törvényszöveg kitér arra is, hogy ezen jogok nem ruházhatóak át, az azokba való beavatkozás csak a jogosult hozzájárulásával lehetséges, kizárólag akkor, ha nem ütközik a tisztességesség követelményébe. Az adott személy

⁹⁴BGB § 824

⁹⁵BGB § 825

⁹⁶ SZILÁGYI Ferenc: A személyiség magánjogi védelmének dogmatikája a német jogban, In Medias Res 2013/2.

⁹⁷ A Frankfurter Ítéltábla 22 U 97/16 számú ítélete (2018. október 18)

⁹⁸ GÖRÖG: i. m. (2001)

⁹⁹ Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch 15. §

személyiségi jogai a halála után is megmaradnak, az abból eredő jogsértések esetén történő igényérvényesítésre a hozzátartozók jogosultak a halál bekövetkeztétől számított 10 évig.¹⁰⁰

A törvény az 1325. §-tól kezdődően a kártérítési jogon belül elhelyezve szabályozza azt, hogy az egyes személyiségi jogok megsértése esetén a sértett fél mit és hogyan követelhet. A testi sérülések esetén kihangsúlyozza, hogy meg kell téríteni a gyógyulás költségeit, az esetleges keresetkiesést, illetve amennyiben a sértett kérelmezi, az eset körülményeire tekintettel megállapított „fájdalomdíjat”.¹⁰¹ Ugyanígy „sérelemdíjat” köteles fizetni az, aki más nemi önrendelkezési jogát megsérti, továbbá a magánélethez való jogát, különösen akkor, ha az nyilvánosság előtt történik. Ugyancsak felelősséggel tartozik az a személy, aki mást személyes szabadságától megfoszt, amennyiben halált is okoz, úgy azt a hozzátartozóknak köteles megfizetni, illetve az is, aki más becsületét megsérti.¹⁰²

A „sérelemdíj” megállapításának mértékére az Osztrák Polgári Törvénykönyv sem tartalmaz rendelkezéseket (ugyanúgy, mint Németországban), azokat különböző „fájdalomtabellek” tartalmazzák, amelyek akár a laikusok számára is hozzáférhetőek, a különböző testi – lelki sérüléseket tematikusan csoportosítva bírósági határozatokkal alátámasztva tartalmazzák. Ezek rendszerint különböző ügyvédi irodák honlapján érhetőek el és tájékoztatásul szolgálnak a leendő ügyfelek számára, mielőtt jogi útra terelnék követelésüket. Ezeknek kötelező jellege nincs, kizárólag útmutatóként szolgálnak mind az ügyvédek, mind a bíróságok számára. Az összegnél figyelembe veszik az időtartamot és az elszenvedett fájdalom mértékét, amely lehet „enyhe, közepes vagy erős”, ennek szorzata adja a „sérelemdíj” mértékét.¹⁰³

6. 3. Hollandia

A holland Polgári Törvénykönyv a „sérelemdíjra” vonatkozó szabályt a kötelmi jog általános részen belül, a 6. Könyv 106. cikkében fejt ki. A cikk kimondja, hogy a nem vagyoni károkért a károsult méltányos kártérítésre jogosult, amennyiben a károkozó a kárt szándékosan okozta és a károsult testi sérülést szenvedett, becsülete, jó hírneve sérült vagy más módon sértették meg személyét. Amennyiben a károkozó az elhunyt személy emlékét sérti meg, úgy az elhunyt személy házastársát, vér szerinti rokonait illeti meg a kártérítés, feltéve, ha oly módon történt a károkozás, hogy az az elhunyt életében becsület vagy jó hírnév megsértésének minősült

¹⁰⁰ AGBG 17a. §

¹⁰¹ AGBG 1325. §

¹⁰² AGBG 1328. § - 1330. §

¹⁰³ <https://www.anwaltfinden.at/ratgeber/schadenersatzrecht/schmerzensgeld/> (Letöltés ideje: 2023. 10. 30.)

volna.¹⁰⁴ Mértékre vonatkozó rendelkezéseket a holland Ptk. sem tartalmaz, azonban minden esetben figyelembe veszik az elszenvedett fájdalmat, amelynek legfontosabb aspektusai az életkor, a sérülés jellege, időtartama és súlyossága, a kezelés jellege és időtartama, a baleset természete, a fogyatékoság mértéke és elvesztett életkedv. Emellett a bíróságok előszeretettel vizsgálják a más, hasonló ügyekben született ítéleteket az összecszerűség meghatározásánál, ám ennek hátránya, hogy a jogalkalmazás ezáltal inkább a múltba tekint, mint a jövőben, amely nem minden esetben lehet előnyös.¹⁰⁵ Ehhez segítséget nyújt az un. „Kárpótlási Könyv” („Smartengeldgids”), amely a holland ítélkezési gyakorlat gyűjteménye, amely a sérülések szerint csoportosítva tartalmazza az egyes jogeseteket részletes leírással együtt.¹⁰⁶ A funkciók közül a reparációt helyezi előtérbe, a mérték megállapításánál pedig figyelembe veszi az életminőség változását, a jogellenes magatartás jellegét, annak súlyát és következményeit, mindezt az arányosság, észszerűség, és a tisztesség elvének figyelembevételével. Ezen felül bírák előszeretettel alkalmazzák a 3. 1. 2. pontban részletesen kifejtett „komoly jogsértés” klauzuláját, amelynek célja a bagatell sérelmek kiszűrése.¹⁰⁷

6. 4. Konklúzió

Összességében megállapítható, hogy a fentebb említett országok mindegyikében beszélhetünk a sérelemdíj összecszerűségének tekintetében egy rendkívül egységes, naprakész és kimerítő jellegű szempontrendszerrel, amelyet nemcsak a bírák, hanem az ügyvédek, de akár a laikusok is bármikor igénybe vehetnek abban az esetben, ha valamilyen sérelmet szenvednek. Fontos kiemelni, hogy ezek a könyvek nem bírnak kötelező jelleggel, csupán az egységes gyakorlat kialakítását és a tájékozódást szolgálják. Bár a magyar joggyakorlatban is figyelembe veszik a bírák a korábbi döntéseket, illetve az ügyvédek is előszeretettel hivatkoznak rájuk, nem beszélhetünk még egy gyakorlaton alapuló egységes szempontrendszerrel.

7. Záró gondolatok és de lege ferenda javaslat

Véleményem szerint a bírói gyakorlatnak sikerült megugrania azokat az akadályokat és nehézségeket, amelyek a sérelemdíj új Polgári Törvénykönyv szerinti szabályozásából eredtek.

¹⁰⁴ Burgerlijk Wetboek 6:106. §

¹⁰⁵ <https://www.juridischbureauuletselschade.nl/english/calculating-amount-of-compensation-for-pain-suffering/> (letöltés ideje: 2023. 10. 31.)

¹⁰⁶ <https://www.smartengeld.nl/het-smartengeldboek-0> (Letöltés ideje: 2023. 10. 31.)

¹⁰⁷ BORS: i. m. 5.

Megvizsgálva a bírósági határozatok nagy részét kialakult egy egységes bírói gyakorlat, főleg az összecszerűség tekintetében, hiszen egyes személyiségi jogok megsértésénél nagyjából azonos összeghatárok kerültek megállapításra, amelyek például a jó hírnév, képmás- és hangfelvétel, illetve testi épség megsértésénél százezres, míg az élet és kegyeleti jog esetében a milliós tételt jelentettek. A bíróságok előszeretettel alkalmazták a köztudomású doktrínát, a kereset elutasítására leggyakrabban az okozati összefüggés hiánya miatt került sor, tehát amikor azt állapították meg, hogy nem a károkozó magatartása okozta az adott sérelmet.

Ugyanakkor fontosnak tartom kiemelni, hogy attól függetlenül, hogy sikerült megugrani a szabályozás nehézségeit a bírói gyakorlatnak, szükség lehetne a szabályozás módosítására.

Elemezve a nyugat-európai országok gyakorlatát, illetve jelentős magyar professzorok munkáját sikerült kialakítanom saját álláspontomat. Egyetértek azzal, hogy a kompenzációs funkciót kell előtérbe helyezni, hiszen a károsult került kedvezőtlen helyzetben a károkozó magatartás következtében, ezért az ő érdekeit kell mindenekelőtt szem előtt tartani, ugyanakkor érdekes lehet az is, hogy egy kisebb-nagyobb pénzösszeg hogyan képes pótolni egy elvesztett életet vagy egy maradandó fogyatékoságból eredő lelki gyötrelmet.

Az automatikus megítélés problémájára megoldást jelentene, ha a törvény csak akkor tartaná a sérelemdíj iránti igényt megalapozottnak, amennyiben nem vagyoni hátrány is bekövetkezett, amelynek bizonyítására nincs szükség abban az esetben, ha az köztudomású tényen alapszik. Amennyiben az adott sérelem bizonyítható, például szakértő véleménye alapján, akkor igenis bizonyítani kell azt.

A bagatell sérelmek esetén érdemes lehet figyelembe venni Fuglinszky Ádám megállapításait is, aki úgy fogalmazott, hogy lehetséges, hogy valójában nem személyiségi jogsértés történt, hanem az okozott minimális sérelem az élet általános, mindennapos velejárója, kellemetlensége, így a sérelemdíjat ténylegesen csak akkor ítélnék meg, ha az képes betölteni kettős funkcióját és célját, így megakadályozható lenne az úgymond „komolytalan” ítéletek elszaporodása. Fontosnak tartanám előtérbe helyezni a holland „komoly jogsértés” klauzulát, amely véleményem szerint maximálisan képes lenne kiszűrni a bagatell sérelmeket, megelőzve ezzel azt, hogy a sérelemdíj intézménye komolytalanra váljon és hogy különösebb indok nélkül tömegesen a bírósághoz forduljanak a „sértettek”.

Végül pedig szeretnék kitérni a szempontrendszerre, amely tekintetében egyetértek azzal, hogy a Ptk.-ban nem került kialakításra egy merev, taxatív felsorolt rendszer, amely nem engedne eltérést a bírók számára, hiszen igenis fontos, hogy alkalmazhassák a méltányosságot és mindig

az eset egyedi körülményeire tekintettel hozzanak ítéletet. Ugyanakkor azt gondolom, hogy hasonlóan a német vagy osztrák szabályozáshoz szükséges lenne egy átfogó dokumentum, vélemény megalkotására, amely rendkívül részletesen és egységesen, azonban nem kimerítő és merev módon tartalmazza azokat a szempontokat, amelyeket a bíróságnak minden esetben figyelembe kell venni és segítséget nyújthat számukra ahhoz, hogy viszonylag egységes gyakorlatot tudjanak kialakítani. Hatalmas segítséget jelentene továbbá, ha hasonlóan a holland rendszerhez sor kerülne a bírósági határozatok kodifikációjára, amely bár nem kötelező jelleggel, de iránymutatásként szolgálnak a jogalkalmazók számára.

8. Hivatkozásjegyzék

8. 1. Felhasznált szakirodalom

- BARZÓ Tímea: Civilisztika, Budapest, Dialóg Campus 2018
- BARZÓ Tímea: Civilisztika II. Budapest: Dialóg Campus 2019
- BÁRDOS Péter: Elutasított sérelemdíj igények In. Az AIDA Biztosítási Jogi Egyesület elektronikus folyóirata III. évfolyam 2. szám
- BORS Szilvia: A munkavállaló egészségkárosodása esetén alkalmazott sérelemdíj mértékére ható körülmények a munkajogi bírói gyakorlatban, Pro Futuro 2022/1
- DEZSŐ Gyula: Az objektív kártérítés tana. Függelék: Az erkölcsi kár. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1917
- FÉZER Tamás: A nem vagyoni (erkölcsi) sérelmek megítélése a polgári jogban, HVG Orac, Budapest, 2011
- FÉZER Tamás: Személyiségi jogok. In: Osztovits András (szerk.): A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja I. kötet, Opten Informatikai Kft., Budapest, 2014
- FÉZER Tamás: A felelősség új irányai a magyar magánjogban. In: Ünnepi tanulmányok Csécsy György 65. születésnapja tiszteletére. Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2017, Debrecen
- FÉZER Tamás: Megőrizve megszüntetni!: a sérelemdíj bevezetésének korai tapasztalatai =Az új polgári törvénykönyv első öt éve. Budapest: Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi Intézet, 2019
- FUGLINSZKY Ádám: Kártérítési jog. Új magánjog sorozat. HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2015
- GÖRÖG Márta: A fájdalomdíj mértékét befolyásoló körülmények összehasonlító elemzése a német joggyakorlat előtérbe helyezésével. In: Jogelméleti Szemle 2001. 4. szám
- GÖRÖG Márta: Az immateriális elégtétel újabb jelenségei, mint a személyhez fűződő jogok dinamikájának „mércei” In: Fuglinszky Ádám –Klára Annamária (szerk.): Európai jogi kultúra. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2012.
- GÖRÖG Márta: Miként ítéltető meg a megítélhetetlen? In. Ünnepi kötet dr. Nagy Ferenc egyetemi tanár 70. születésnapjára. Szeged: Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2018

- LÁBADY Tamás: A nem vagyoni kártérítés metamorfózisa sérelemdíjjá. A bírói gyakorlat kezdeti dilemmái. Polgári Jog 2016/2.
- MARTON Géza: Kártérítési kötelek jogellenes magatartásból In. Szladits Károly szerkesztésében megjelent Magyar Magánjog III. és IV. kötetéből 1942
- MÁTYUS András: A sérelemdíj funkcióanalízise In. Az AIDA Biztosítási Jogi Egyesület elektronikus folyóirata IV. évfolyam 1. szám
- MOLNÁR Ambrus: A sérelemdíj elméleti és gyakorlati kérdései. Kúriai döntések. Bírósági Határozatok 2013/7
- PUSZTAHELYI Réka: Nem vagyoni sérelem és immateriális hátrányok kompenzálása a veszélyes üzemi felelősség alapján Miskolci Jogi Szemle 17. évfolyam (2022). 2. szám (1. különszám)
- PRIBULA László: A sérelemdíj és a nem vagyoni hátrány kapcsolata. In: Barzó Tímea-Juhász Ágnes Leszkoven László-Pusztahelyi Réka (szerk.): Ünnepi tanulmányok Bíró György professzor 60. születésnapjára. Novotni Alapítvány és LÍCIUM-Art Kiadó, Miskolc, 2015.
- SZILÁGYI Ferenc: A személyiség magánjogi védelmének dogmatikája a német jogban, In Medias Res 2013/2
- VÉKÁS Lajos: Sérelemdíj – fájdalomdíj: Gondolatok az új Ptk. reformjavaslatáról a német jog újabb fejleményei tükrében, Magyar Jog 2005/4
- VÉKÁS Lajos: Az új Polgári Törvénykönyvről. Jogtudományi Közlöny 2013/5

8. 2. Hivatkozott jogforrások

- 1928. évi magánjogi törvényjavaslat
- 1959. évi IV. törvény a Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről
- 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről
- 2016. évi CXXX. törvény a Polgári Perrendtartásról
- Bürgerliches Gesetzbuch
- Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch
- Burgerlijk Wetboek
- A Frankfurti Ítéletábra 22 U 97/16 számú ítélete (2018. október 18)
- Kúria Pfv.20059/2020/5
- Kúria Pfv.III.20.029/2020/8.
- Kúria Pfv.III.21.340/2020/4.
- Kúria Pfv.III.20.841/2022/6.

- Kúria Pfv.IV.20.954/2022/4.
- Kúria Pfv.III.20.187/2022/4.
- Kúria Pfv.III.21.420/2021/4.
- Fővárosi Ítéltábla Pf.20285/2021/4.
- Fővárosi Ítéltábla 8.Pf.20.230/2021/5.
- Fővárosi Ítéltábla Pf.V.20.069/2021/5.
- Fővárosi Ítéltábla 17.Pf.20.575/2021/4.
- Fővárosi Ítéltábla Pf.20125/2023/14.
- Pécsi Ítéltábla Pf. III. 20.103/2015/4.
- Pécsi Ítéltábla Pf. III. 20.116/2021/4.
- Debreceni Ítéltábla a Pf. I. 20.387/2015/3
- Szegedi Ítéltábla Pf.III.20.424/2021/5.
- PJD2017. 3.
- BDT2017. 3756.
- BDT2021. 4426
- BH2011. 248.
- BH2018. 13.
- BH2020. 235.
- BH2021. 45. I.
- BH2021. 45. II.
- A Fővárosi Ítéltábla Polgári Kollégiuma 1/2013. (VI. 17.) számú határozatával elfogadott kollégiumi véleménye a nem vagyoni kártérítés/sérelemdíj megtérítése iránti követelések elbírálásának a polgári perben felmerülő egyes kérdésekről.

8. 3. Felhasznált internetes forrás

- A Kúria Büntető – Közigazgatási – Munkaügyi és Polgári Kollégiumai Joggyakorlat – Elemző Csoport Összefoglaló Véleménye – Az ítélet bizonyosság elméleti és gyakorlati kérdései
https://www.kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/osszefogl_velemen_y_iteleti_bizonyossag.pdf
- https://kuria-birosag.hu/hu/ptk?tid%5B%5D=344&body_value=
- <https://kuria-birosag.hu/hu/content/hozhato-e-olyan-itelet-amely-szemelyisegi-jog-megsertese-eseten-azon-az-alapon-utasitja-el>

- <https://www.anwaltfinden.at/ratgeber/schadenersatzrecht/schmerzensgeld/>
- <https://www.juridischbureauletselschade.nl/english/calculating-amount-of-compensation-for-pain-suffering/>
- <https://www.smartengeld.nl/het-smartengeldboek-0>